

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ**

Ankara Üniversitesi Yayın No: 641
Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No: 771

**VI. MÜLKİYE ULUSLARARASI
İLİŞKİLER KONGRESİ
(NATO ve TÜRKİYE)
13-14 Ekim 2022**

E - ISBN: 978-605-136-621-0

© Copyright: A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi 2023

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI NO: 641
A.Ü. SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ YAYINLARI NO: 771

NATO ve TÜRKİYE
NATO and TURKEY

BİLDİRİ ÖZETLERİ KİTABI

ULUSLARARASI KONGRE
INTERNATIONAL CONGRESS

13 - 14 EKİM 2022
13 - 14 OCTOBER 2022

AÜ SBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Cebeci Kampüsü, Ankara

DÜZENLEME KURULU / ORGANIZATION COMMITTEE

Erel Tellal	Özge Özkoç
Abdullah Peki	Ahmet Akçam
Alper Torun	Ayşe Gülsüm Çalık
Dilek Çelik Keskinoglu	Esra Altınova Telatar
Haldun Osman Yürümez	Hüseyin Kaylı
Özlem Pınar Oran	Pırl Akın Ocak
Sami Eker	Selim Öterbülbul
Tuğba Yürük	Tuğçe Kelleci

HAKEM KURULU / PEER REVIEWERS

Atay Akdevelioğlu, Ankara Üniversitesi	Çınar Özen, Ankara Üniversitesi
Erdem Denk, Ankara Üniversitesi	Erel Tellal, Ankara Üniversitesi
Funda Keskin Ata, Ankara Üniversitesi	Gökhan Erdem, Ankara Üniversitesi
Haldun Yalçınkaya TOBB Ek. ve Tek. Üniversitesi	Klevis Kolasi, Ankara Üniversitesi
Kürşat Güç, Jandarma Sahil Güvenlik Akademisi	Melek Fırat, Ankara Üniversitesi
Nuri Yeşilyurt, Ankara Üniversitesi	Özge Özkoç, Ankara Üniversitesi
Özlem Kaygusuz, Ankara Üniversitesi	Seriye Sezen, Ankara Üniversitesi
Sertaç Hami Başevern, Ufuk Üniversitesi	

BİLİM KURULU / SCIENTIFIC COMMITTEE

Ayşe Ömür Atmaca, Hacettepe Üniversitesi	Atay Akdevelioğlu, Ankara Üniversitesi
Burak Tangör, Hacettepe Üniversitesi	Çağdaş Sümer, Kapadokya Üniversitesi
Çınar Özen, Ankara Üniversitesi	Erdem Denk, Ankara Üniversitesi
Erel Tellal, Ankara Üniversitesi	Funda Keskin Ata, Ankara Üniversitesi
Gencer Özcan, İstanbul Bilgi Üniversitesi	Gökhan Erdem, Ankara Üniversitesi
Güneş Murat Tezcür, Uni of Central Florida	Hasan Ali Karasar, Kapadokya Üniversitesi
Klevis Kolasi, Ankara Üniversitesi	Li Lifan, Şangay Sosyal Bilimler Akademisi
Marella Bodur Ün, Çukurova Üniversitesi	Melek Fırat, Ankara Üniversitesi
Natalya Ulchenko, Rusya Bilimler Akademisi	Nazım Caferov, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
Nuri Yeşilyurt, Ankara Üniversitesi	Oktay Tanrısever, Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Özge Özkoç, Ankara Üniversitesi	M. Pınar Gözen Ercan, Hacettepe Üniversitesi
Sertaç Başeren, Ankara Üniversitesi	Sheharyar Khan, Iqra University
Sinem Ünalldılar Kocamaz, Ege Üniversitesi	

VI. MÜLKİYE ULUSLARARASI İLİŞKİLER KONGRESİ
NATO ve TÜRKİYE
13 – 14 EKİM 2022
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ

Kongre Programı
13 Ekim 2022 Perşembe

10.00 - 10.30

Açılış Konuşmaları

Prof. Dr. Funda KESKİN ATA
Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Orhan ÇELİK
Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Necdet ÜNÜVAR
Ankara Üniversitesi Rektörü

10.30 – 12.30

Açılış Oturumu

Oturum Başkanı: Erel TELLAL
Prof. Dr. İlber ORTAYLI
Prof. Dr. Mustafa AYDIN
Prof. Dr. Çağrı ERHAN

14.00 – 15.30

Oturum I

Salon 1

Oturum Başkanı: Hüseyin DİRİÖZ

Ali Şevket OVALI: Türkiye-NATO İlişkilerinde Veto Krizleri: Benzerlikler ve Farklılıklar Üzerine Bir Değerlendirme

Ege DEMİREL: World-System, and the Cyprus Deadlock in Turkey-NATO Relations

Yusuf ÇINAR: NATO'nun Çatışma Yönetim Stratejisi ve Türkiye

Murat GÜNEYLİOĞLU: 21. Yüzyılda 'İttifak' Olgusunun Dönüşümü ve Türkiye-NATO İlişkilerine Yansımaları: Kavramsal Bir İnceleme

14.00 – 15.30

Oturum II

Salon 2

Oturum Başkanı: Seriya SEZEN

Gökhan TEKİR: NATO-Çin Halk Cumhuriyeti Rekabeti

Tolga BİLENER: NATO vs China: Leading to a Stronger Alliance or to Overextension?

Bahar ÖZSOY: NATO'nun Genişlemesine ve Kazakistan Olayları Bağlamında Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme

VI. MÜLKİYE ULUSLARARASI İLİŞKİLER KONGRESİ
NATO ve TÜRKİYE
13 - 14 EKİM 2022
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ

Kongre Programı
13 Ekim 2022 Perşembe

14.00 – 15.30

Oturum III

Salon 3

Oturum Başkanı: Melek FIRAT

Kadri Kaan RENDA: NATO’nun Siber Tehditlerle Mücadelesinde Kolektif Savunma Anlayışının Sınırları Hakkında Ukrayna Krizi Üzerinden Bir Değerlendirme

Fikret BAYKALI: NATO ve Siber Savaş: Stratejik Konseptlerin Geleceği

Sertaç Canalp KORKMAZ: NATO’nun Değişen Güvenlik Gündeminde Yapay Zekânın Yeri

Emrah ÖZDEMİR: Güvenlik-dışı Tehditler ve Askeri Strateji Bağlamında NATO’nun Dönüşümü

16.00 – 17.30

Oturum IV

Salon 1

Oturum Başkanı: Özge ÖZKOÇ

Tunahan YILDIZ: “NATO’cu İslamcılık”tan “İslam NATO’su”na: Soğuk Savaş Döneminde Türkiye İslamcılığının NATO Söylemi

Yavuz YILDIRIM: NATO ve Demokrasi: Türkiye’ye Dair Yansımalar

Zerrin TORUN ve Ayşe Ömür ATMACA: Türk Siyasi Söyleminde NATO’nun Jeopolitik Temsili

Gökhan ERDEM: Türkiye’de NATO Karşıtı Siyasetin Gelişiminde Yön Hareketi’nin Rolü

16.00 – 17.30

Oturum V

Salon 2

Oturum Başkanı: Funda KESKİN ATA

Çağatay BALCI: İran Güvenlik Doktrini Perspektifinden NATO ve Bölgesel Etkileri

Yıldız Deveci BOZKUŞ: NATO’nun Genişleme Politikası, Kafkasya ve Türkiye ile İlişkiler

Sinan BARAN: Soğuk Savaş Sonrası Genişleyen NATO Operasyonlarında Afrika’nın Yeri ve Önemi

Kübra ÖZTÜRK: NATO-AB-Türkiye Üçgeninde İş Birliği ve Çatışma Dikotomisi

16.00 – 17.30

Oturum VI

Salon 3

Oturum Başkanı: Çınar ÖZEN

Ayşe Gülsüm ÇALIK: NATO’nun İklim Kriziyle Mücadelesi

H. Kutay AYTUĞ ve İ. Fatih POZAN: Hibrit Savaş Konseptinde Avrupa Birliği ve NATO’nun İşbirliği

VI. MÜLKİYE ULUSLARARASI İLİŞKİLER KONGRESİ
NATO ve TÜRKİYE
13 - 14 EKİM 2022
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ

Kongre Programı
14 Ekim 2022 Cuma

11.00 – 12.30

Oturum VII

Salon 1

Oturum Başkanı: Yelda ONGUN

Mahir TERZİ: The Evaluation of NATO's Mission Outside the Allied Territories in Terms of Political Economy

Emre İNAN: NATO'nun Değişen Caydırıcılık Yapılanması

Uğur PEKTAŞ: İttifaktan Sosyal (Öznelerarası) Bir Güvenlik Kurumuna Doğru
NATO'nun Dönüşümü

Ahmet AKÇAM: Burjuvazinin Kutsal İttifakı NATO

11.00 – 12.30

Oturum VIII

Salon 2

Oturum Başkanı: Tamer KAŞIKÇI

Fikret BİRDİŞLİ: Stratejik Kültür ve NATO: Türk Silahlı Kuvvetleri Personeli Üzerine Bir Vaka Çalışması

Mehmet Cem OĞULTÜRK: Türkiye'nin NATO 2030 Gündemine Uyumu

Melih Nadi TUTAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde NATO Algılamaları (1952-2020): Sözlük Temelli Bir Nicel İçerik Analizi

Altan AKTAÇ: NATO Genişlemelerinde Müttfik İmajının Rolü ve Etkisi

11.00 – 12.30

Oturum IX

Salon 3

Oturum Başkanı: Atay AKDEVELİOĞLU

Hasan Fatih SEVAL: Finlandiya ve İsveç'in Olası NATO Üyeliklerinin Arktik Bölge Siyasetine Olası Etkileri

Erdem ÖZLÜK: Finlandiya'nın Üyeliğinin NATO İçin ve Uluslararası Güvenlik İçin Değeri

Evren KÜÇÜK: NATO'nun Açık Kapı Politikası: İsveç'in ve Finlandiya'nın Üyelik Krizleri

Dilaver Arıkan AÇAR: NATO Üyesi Küçük Devletler ve Güvenlik Süreçleri

VI. MÜLKİYE ULUSLARARASI İLİŞKİLER KONGRESİ
NATO ve TÜRKİYE
13 - 14 EKİM 2022
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ

Kongre Programı
14 Ekim 2022 Cuma

14.00 – 15.30

Oturum X

Salon 1

Oturum Başkanı: Erdem DENK

Murat KASAPSARAÇOĞLU: Türkiye'nin NATO Üyeliğinin Ortadoğu Politikalarına Yansımaları (1945-1991)

Can DONDURAN: Türk Dış Politikasının Dönüşen Güvenlik Yaklaşımı: NATO ve Rusya Karşısında Risk Dengeleme (Hedging) Stratejisi ve Sonuçları

Onur KAYA: Arabuluculuk Kavramı Temelinde Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Sorununda NATO'nun Rolü (1956-1959)

Ali Engin OBA: Türkiye'nin NATO'ya Girişinin Arka Planı Türk Diplomasisinin Sovyetler Birliği'ne Bakışı: 30-31 Ocak 1943 tarihli Adana (Yenice) İnönü-Churchill Görüşmeleri Örneği

14.00 – 15.30

Oturum XI

Salon 2

Oturum Başkanı: Hasan KANBOLAT

Gizem Ezgi GÜLER: NATO's Outer Space Strategy and the Impact of the NATO & the EU Alliance on the Control of Anti-Satellite Weapons and Russian & Chinese Cooperation in the Weaponization/Militarization of Space

Azime TELLİ: Ulusal Çıkar ve Ortak Güvenlik İkileminde NATO'nun Enerji Güvenliği Rolü

Çiğdem ŞAHİN: NATO ve Erenji Güvenliği: AB Ekseninde Türkiye-Rusya Enerji İlişkilerine Olası Etkiler

Özgün ERLER BAYIR, Özgür AKTAŞ ve Seray BAYKAL: 21. Yüzyılda NATO ve Türkiye İlişkileri: Türkiye'nin Uzay Stratejisi

14.00 – 15.30

Oturum XII

Salon 3

Oturum Başkanı: Gökhan ERDEM

Mustafa ÜREN: Türk Boğazlarının Statüsünün Karadeniz'in Güvenliğine Olan Katkısının ve Etkisinin Değerlendirilmesi

Levent KIRVAL ve Arda ÖZKAN: NATO, Türkiye ve Montrö

Burçin CANAR: Romanya'nın NATO Üyeliği Sonrası Washington-Bükreş İlişkilerinde Karadeniz (2004-2022)

Sinem ÜNALDILAR KOCAMAZ: Karadeniz Güvenliği Çerçevesinde NATO-Türkiye İlişkileri

VI. MÜLKİYE ULUSLARARASI İLİŞKİLER KONGRESİ
NATO ve TÜRKİYE
13 - 14 EKİM 2022
ANKARA ÜNİVERSİTESİ SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ

Kongre Programı
14 Ekim 2022 Cuma

16.00 – 17.30

Oturum XIII

Salon 1

Oturum Başkanı: Nuri YEŞİLYURT

Ali Bilgin VARLIK: Uluslararası Koalisyonun Afganistan Müdahalesinin ve Türkiye'nin Katılımının Hukuksal Temelleri Üzerine Bir Tartışma

Zeynep ERHAN BULUT: 'NATO Askeri Müdahalelerinde İşlenen Uluslararası Suçlar ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargılama Yetkisi'

Fırat YALDIZ: Uluslararası Hukuk Açısından Kuvvet Kullanma ve NATO: 2022 NATO Stratejik Konsepti

16.00 – 17.30

Oturum XIV

Salon 2

Oturum Başkanı: Klevis KOLASI

Yusuf DİNÇEL: Terörizmle Mücadele Kapsamında Türkiye-NATO İlişkileri

Fazlı DOĞAN: NATO'da Terörle Mücadelede Karşılıklı Tanıma İlkesinin İmkânı

Giray SADIK ve Aybike YALÇIN İSPİR: NATO'nun Yeni Stratejik Kavram Belgesinde Terörizmle Mücadele

16.00 – 1.30

Oturum XV

Salon 3

Oturum Başkanı: Orhan GAFARLI

Murat JANE: Hegemonya-Karşı Hegemonya Çatışması Ekseninde NATO-Rusya Federasyonu İlişkilerinin Analizi

Cansu GÜLEÇ: Covid-19 Pandemisinin NATO'nun Kamu Diplomasisi Üzerindeki Etkisi

Fulya AKGÜL DURAKÇAY: When Populism Hits France: Far-Right and Far-Left Party Positions on NATO

Ayşegül ÜN: Turkey's Role in NATO Then and Now: Turkey's Participation to NATO in the Shade of Cold War and its Relative Neutrality in Russo-Ukrainian War

Katılımcı Listesi

Ahmet Akçam, *Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Ali Bilgin Varlık, *Doç. Dr., İstanbul Arel Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Ali Engin Oba, *Büyükelçi (E) Prof. Dr., Çağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Ali Şevket Ovalı, *Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Altan Aktaş, *Arş. Gör., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Arda Özkan, *Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi*
Atay Akdevelioğlu, *Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Aybike Yalçın İspir, *Bağımsız Araştırmacı*
Ayşe Gülsüm Çalık, *Doktora Adayı, Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Ayşe Ömür Atmaca, *Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Ayşegül Ün, *Doktora Adayı, Altınbaş Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Azime Telli, *Doç. Dr., Mersin Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Bahar Özsoy, *Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler B.*
Burçin Canar, *Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Can Donduran, *Dr. Öğr. Üyesi, İstinye Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Cansu Güleç Aras, *Arş. Gör. Dr., MEF Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler B.*
Çağatay Balcı, *Doktora Adayı, Milli Savunma Üniversitesi, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm*
Çağrı Erhan, *Prof. Dr., Rektör, Altınbaş Üniversitesi*
Çınar Özen, *Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Çiğdem Şahin, *Dr. Öğr. Üyesi, N. Ömer Halisdemir Üni., Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler B.*
Dilaver Arıkan Açar, *Dr. Öğr. Üyesi, Yaşar Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Ege Demirel, *Dr., Bağımsız Araştırmacı*
Emrah Özdemir, *Doç. Dr., Milli Savunma Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Emre İnanc, *Doktora Adayı, Milli Savunma Üniversitesi, Strateji ve Güvenlik*
Erdem Denk, *Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Erdem Özlük, *Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Evren Küçük, *Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Fazlı Doğan, *Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Fırat Yıldız, *Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Fikret Baykalı, *Öğr. Gör., Milli Savunma Üniversitesi, Uluslararası Güvenlik ve Terörizm*
Fikret Birdişli, *Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Fulya Akgül Durakçay, *Arş. Gör. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Funda Keskin Ata, *Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Giray Sadık, *Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Gizem Ezgi Güler, *Doktora Öğrencisi, Altınbaş Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Gökhan Erdem, *Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*
Gökhan Tekir, *Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler B.*
H. Kutay Aytağ, *Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus.İlişkiler B.*
Hasan Fatih Seval, *Arş. Gör., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler B.*
Hasan Kanbolat, *Ankara Politikalar Merkezi*

Hüseyin Dirioz, *Büyükelçi (E), NATO Genel Sekreter Yardımcısı (2010-2013)*

İ. Fatih Pozan, *Y. Lis Öğr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler B.*

Kadri Kaan Renda, *Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Klevis KOLASİ, *Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Kübra Öztürk, *Dr., N. Ömer Halisdemir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler Bölümü*

Levent Kırval, *Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Denizcilik Fakültesi*

Mahir Terzi, *Dr., T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı*

Mehmet Cem Oğultürk, *Doç. Dr., İst. Aydın Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler B.*

Melek Fırat, *Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Melih Nadi Tutan, *Arş. Gör., N. Ömer Halisdemir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İliş. B.*

Murat Güneşlioğlu, *Arş. Gör. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Murat Jane, *Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler B.*

Murat Kasapsaraçoğlu, *Doç. Dr., Antalya Bilim Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler B.*

Mustafa Aydın, *Prof. Dr., Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Mustafa Üren, *Dr., Bağımsız Araştırmacı*

Nuri Yeşilyurt, *Doç. Dr., Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Onur Kaya, *Arş. Gör., İstanbul Gelişim Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler B.*

Orhan Gafarlı, *Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Özge Özkoç, *Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Özgün Erler Bayır, *Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler B.*

Özgür Aktaş, *Doktora Adayı, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler B.*

Seray Baykal, *Doktora Adayı, İstanbul Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler B.*

Seriye SEZEN, *Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Sertaç Canaı Korkmaz, *Dr., Yapay Zeka Politikaları Der.(AİPA), Güvenlik ve Dış Pol. Komis.*

Sinan Baran, *Öğr. Gör. Dr., Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Sinem Ünaldılar Kocamaz, *Doç. Dr., Ege Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Tamer Kaşıkçı, *Dr. Öğr. Üyesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler B.*

Tolga Bilener, *Dr. Öğr. Üyesi, Galatasaray Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Tunahan Yıldız, *Doktora Adayı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Uğur Pektaş, *Arş. Gör. Dr., N. Ömer Halisdemir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler B.*

Yavuz Yıldırım, *Doç. Dr., N. Ömer Halisdemir Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Ulus. İlişkiler B.*

Yelda Ongun, *Prof. Dr., Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Yıldız Deveci Bozkuş, *Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi*

Yusuf Çınar, *Doç. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Yusuf Dinçel, *Doktora Adayı, Hacettepe Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Zerrin Torun, *Doç. Dr., Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü*

Zeynep Erhan Bulut, *Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, Kamu Hukuku Bölümü*

İÇİNDEKİLER

Türkiye-NATO İlişkilerinde Veto Krizleri: Benzerlikler ve Farklılıklar Üzerine Bir Değerlendirme	1
World-System, and the Cyprus Deadlock in Turkey-NATO Relations	4
NATO'nun Çatışma Yönetim Stratejisi ve Türkiye	7
21. Yüzyılda 'İttifak' Olgusunun Dönüşümü ve Türkiye-NATO İlişkilerine Yansımaları: Kavramsal Bir İnceleme	10
NATO-Çin Halk Cumhuriyeti Rekabeti.....	14
NATO vs. China: Leading to a Stronger Alliance or to Overextension?	17
NATO'nun Genişlemesi ve Kazakistan Olayları Bağlamında Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü'nün Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme.....	19
Nato'nun Siber Tehditlerle Mücadelesinde Kolektif Savunma Anlayışının Sınırları Hakkında Ukrayna Krizi Üzerinden Bir Değerlendirme.....	22
NATO ve Siber Savaş: Stratejik Konseptlerin Geleceği	25
NATO'nun Değişen Güvenlik Gündeminde Yapay Zekânın Yeri	28
Güvenlik-Dışı Tehditler ve Askeri Strateji Bağlamında NATO'nun Dönüşümü.....	31
“Natocu İslamcılık”tan “İslam NATO’su”na: Soğuk Savaş Döneminde Türkiye İslamcılığının NATO Söylemi	33
NATO ve Demokrasi: Türkiye’ye Dair Yansımalar	36
Türk Siyasi Söyleminde NATO’nun Jeopolitik Temsili	39
Türkiye’de NATO Karşısı Siyasetin Gelişiminde Yön Hareketi’nin Rolü	42
İran Güvenlik Doktrini Perspektifinden NATO ve Bölgesel Etkileri	45
NATO’nun Genişleme Politikası, Kafkasya ve Türkiye ile İlişkiler.....	48
Soğuk Savaş Sonrası Genişleyen NATO Operasyonlarında Afrika’nın Yeri ve Önemi	51
NATO-AB-Türkiye Üçgeninde İş Birliği ve Çatışma Dikotomisi.....	54
NATO’nun İklim Kriziyle Mücadelesi	57
Hibrit Savaş Konseptinde Avrupa Birliği ve NATO’nun İşbirliği.....	60

The Evaluation of NATO's Mission Outside the Allied Territories in Terms of Political Economy	63
NATO'nun Değişen Caydırıcılık Yapılanması.....	66
İttifaktan Sosyal (Öznelarası) Bir Güvenlik Kurumuna Doğru NATO'nun Dönüşümü	69
Burjuvazinin Kutsal İttifakı NATO	74
Stratejik Kültür ve NATO: Türk Silahlı Kuvvetleri Personeli Üzerine Bir Vaka Çalışması.....	77
Türkiye'nin NATO 2030 Gündemine Uyumu.....	81
Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde NATO Algılamaları (1952-2020): Sözlük Temelli Bir Nicel İçerik Analizi.....	84
NATO Genişlemelerinde Müttefik İmajının Rolü ve Etkisi.....	90
Finlandiya ve İsveç'in Olası NATO Üyeliklerinin Arktik Bölge Siyasetine Olası Etkileri	94
Finlandiyalaşmanın Sonu? NATO ve Uluslararası Güvenlik İçin Anlamları.....	97
NATO'nun Açık Kapı Politikası: İsveç'in ve Finlandiya'nın Üyelik Krizi.....	100
NATO Üyesi Küçük Devletler ve Güvenlik Süreçleri.....	103
Türkiye'nin NATO Üyeliğinin Ortadoğu Politikalarına Yansımaları (1945-1991)	107
Türk Dış Politikasının Dönüşen Güvenlik Yaklaşımı: NATO ve Rusya Karşısında Risk Dengeleme (Hedging) Stratejisi ve Sonuçları.....	110
Arabuluculuk Kavramı Temelinde Demokrat Parti Dönemi Kıbrıs Sorununda NATO'nun Rolü (1956-1959).....	114
Türkiye'nin NATO'ya Girişinin Arka Planı Türk Diplomasisinin Sovyetler Birliği'ne Bakışı: 30-31 Ocak 1943 Tarihli Adana (Yenice) İnönü-Churchill Görüşmeleri Örneği	117
Nato's Outer Space Strategy and the Impact of the NATO & the EU Alliance on the Control of Anti-Satellite Weapons and Russian & Chinese Cooperation in the Weaponization/Militarization of Space...	121
Ulusal Çıkar ve Ortak Güvenlik İkileminde NATO'nun Enerji Güvenliği Rolü	124

NATO ve Enerji Güvenliği: AB Ekseninde Türkiye-Rusya Enerji İlişkilerine Olası Etkiler	127
21. Yüzyılda NATO ve Türkiye İlişkileri: Türkiye'nin Uzak Stratejisi.....	130
Türk Boğazlarının Statüsünün Karadeniz'in Güvenliğine Olan Katkı ve Etkisinin Değerlendirilmesi	133
NATO, Türkiye ve Montrö	137
Romanya'nın NATO Üyeliği Sonrası Washington-Bükreş İlişkilerinde Karadeniz (2004-2022)	140
Karadeniz Güvenliği Çerçevesinde NATO-Türkiye İlişkileri.....	143
Uluslararası Koalisyonun Afganistan Müdahalesinin ve Türkiye'nin Katılımının Hukuksal Temelleri Üzerine Bir Tartışma.....	146
NATO Askeri Müdahalelerinde İşlenen Uluslararası Suçlar ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargılama Yetkisi	150
Uluslararası Hukuk Açısından Kuvvet Kullanma ve NATO: 2022 Nato Stratejik Konsepti	153
Terörizmle Mücadele Kapsamında Türkiye- NATO İlişkileri	156
Nato'da Terörle Mücadelede Karşilıklı Tanıma İlkesinin İmkânı	159
NATO'nun Yeni Stratejik Kavram Belgesinde Terörizmle Mücadele	162
Hegemonya-Karşı Hegemonya Çatışması Ekseninde NATO-Rusya Federasyonu İlişkilerinin Analizi	165
Covid-19 Pandemisinin NATO'nun Kamu Diplomasisi Üzerindeki Etkisi..	168
When Populism Hits France: Far-Right and Far-Left Party Positions on NATO.....	171
Turkey's Role in NATO Then and Now: Turkey's Participation to NATO in the Shade of Cold War And its Relative Neutrality in Russo-Ukrainian War.....	173

TÜRK DIŞ POLİTİKASININ DÖNÜŞEN GÜVENLİK YAKLAŞIMI: NATO VE RUSYA KARŞISINDA RİSK DENGELEME (HEDGING) STRATEJİSİ VE SONUÇLARI

Can DONDURAN³⁷

Günümüzde, özellikle güvenlik alanında uluslararası aktörlerin algıları ve davranış tercihleri hızla değişmektedir. Öyle ki devletlerin güvenlik stratejilerinin açıklanmasında geleneksel dengeleme ve peşine takılma ikilemi, pek çok durumu açıklamak adına yetersiz kalmaktadır. Gittikçe belirginleşen çok kutuplulaşma, uluslararası güvenliğin küçük ve orta büyüklükteki (ikincil) aktörlerin algı ve davranış tercihlerine karşı duyarlılığının artması sonucunu doğurmuştur. İkincil aktörlerin, başat güçler arasındaki rekabete yönelik tutumları ve yaklaşımları günümüzde, yakın geçmişte hiç olmadığı kadar belirleyicidir. Değişen ulusal ve uluslararası dengelerden kaçınılmaz olarak hayli etkilenen Türkiye'nin güvenlik stratejisi de yaşanan bu dönüşüme bağlı olarak değişmiştir. İkincil bir aktör olarak, Türkiye'nin Rusya ve NATO arasındaki mücadele karşısındaki yaklaşımının, Ankara'nın son dönemde dönüşen güvenlik stratejisi ve algısı üzerinden incelenmesi hayli önemlidir.

İki başat güç arasındaki gerginlikten istifade ederek bölgesel ölçekte konumunu güçlendirme arayışına giren Ankara, iki taraftan elde edebileceği çıkarlarını olabildiğince artırma yönünde adımlar atmıştır. Yetmiş yıldır üyesi olduğu NATO ile ilişkilerinin gerilmesi pahasına fitili ateşlenen bu dönüşüm, Rusya'nın Ukrayna'yı işgaliyle birlikte hayli kaygan bir zemine taşınmıştır. Mevcut çalışma, merkezine Türkiye'nin değişen güvenlik yaklaşımını almaktadır. Bu yeni stratejinin analitik bir çerçeve içerisinde kavramsallaştırılıp tanımlanması ve hem ulusal hem de uluslararası seviyedeki olası etkilerinin tartışılması hedeflenmektedir. Süreç izleme yöntemi ile Türk dış politikasında NATO ve Rusya ile ilişkileri etkileyen söylem ve eylemlerin yanı sıra kamuoyu

37 Dr. Öğr. Üyesi, İstinye Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü

eğilimlerindeki değişimler incelenecek ve güncel gelişmeler ışığında Ankara'nın pragmatizmden beslenen güvenlik yaklaşımı açıklanmaya çalışılacaktır.

Klasik güvenlik stratejilerinden farklı olarak, iki başat aktörle de mümkün olduğunca aynı mesafede bulunmaya işaret eden risk dengeleme (hedging) stratejisi, Türkiye'nin NATO ve Rusya karşısındaki son dönem politikasını açıklamaya daha yakındır. İçerisinde işbirliği ve ihtilaf odaklı politikaları barındıran ve belirsizlik altında doğan risklerin etkisini azaltırken olası getirileri artırmayı hedefleyen risk dengeleme stratejisi, büyük güç mücadelesine sahne olan bölgelerde bulunan ikincil devletlerin öncelikli olarak tercih ettiği güvenlik stratejilerindendir. Cheng-Chwee Kuik'in sunduğu analitik çerçeveye göre, risk dengeleme stratejisi, uluslararası seviyede üç faktörün eşzamanlı biçimde gerçekleşmesine bağlı olarak uygun bir seçenek haline gelebilir. Bu faktörler, ikincil aktöre yönelik yakın (immediate) bir tehdit bulunmaması; uluslararası arenada derin bir ideolojik kampaşma olmaması ve büyük güçler arası doğrudan bir çatışmanın vuku bulmamış olmasıdır. Bu koşulların sağlandığı günümüzdeki gibi durumlarda ikincil bir devletin dengeleme veya peşine takılma yerine risk dengeleme stratejisine yönelmesine sebep olan faktörler ise (1) aktörün maruz kaldığı riskin boyutunu artıran yoğun stratejik belirsizlik ve (2) getiri maksimizasyonu arayışına yol açan büyük bir çıkar beklentisidir. Rusya-Ukrayna savaşı ile birlikte gelişen süreci incelediğimizde her iki faktörün de Türkiye açısından mevcut olduğu görülmektedir. Henüz çok yoğunlaşmamış bir büyük güç mücadelesi stratejik belirsizliği artıran en temel faktörlerin başında yer alırken; Türkiye'nin özellikle Rusya ve kısmen de Ukrayna ile arasındaki mevcut ticaretin hacmi ve doğası düşünüldüğünde, ilişkilerin bu şekilde devam etmesinin Ankara'nın çıkarları açısından hayli kritik olduğu görülmektedir.

Askeri, ekonomik ve diplomatik boyutlara yayılan bir orta yol stratejisi olmanın yanı sıra risk dengeleme, birbirinin etkisini nötrleyen (counteracting) politikaların eşzamanlı izlenmesini gerektirmektedir. Buna göre, Kuik, dengelemeden peşine takılmaya uzanan bir politika yelpazesinde, iki farklı grup altında ele alınabilecek beş farklı risk dengeleme stratejisi belirlemiştir. "Getiri maksimizasyonu" hedefli ilk gruptaki stratejiler ekonomik faydacılık, bağlayıcı angajman ve kısmi peşine takılma olarak sıralanabilir. "Risk durumuna bağlı" (risk-contingency) önlem niteliğindeki stratejiler ise dolaylı dengeleme ve hakimiyetin reddi olarak sınıflandırılmaktadır. Bu stratejilerden ikisini veya daha fazlasını, birbirinin etkisini sıfırlayarak riski minimize edecek biçimde uygulayan ikincil devletlerin bölgelerindeki büyük güç mücadelesi karşısında risk dengeleme stratejisi izlediğini söylemek mümkündür. Bu stratejilerin askeri, diplomatik ve ekonomik alanlara yayılımının yoğunluğu, aktörün "şiddetli"

(heavy) veya “hafif” (light) bir risk dengeleyicisi olduğu hususunda belirleyicidir.

Türk güvenlik stratejisinde ilk işaretleri takriben 2013 yılında bulunabilecek değişimin temelinde yatan unsur, Batı ittifakına bağlılığın sorgulamaya açılmasına koşut olarak Rusya ile ilişkilerin derinleştirilmesi olmuştur. Türkiye’nin NATO’ya ilişkin şüpheciliğine dair 2011 yılındaki Libya müdahalesi öncesinde ortaya çıkan ilk sinyaller, zaman içerisinde şekillenecek bir uzaklaşmanın habercisi niteliğindedir. Takip eden dönemde, başta Fransa ve ABD olmak üzere bazı üye ülkelerle yaşanan anlaşmazlıklar, Türkiye açısından ittifakın güvenlik stratejisindeki merkezi konumunun tartışılmalı hale gelmesine yol açarken, üye ülkelerin Türkiye’yi ittifakın uyumunu tehdit eden bir aktör olarak görmeleri sonucunu doğurmuştur. Bu bakış, İsveç ve Finlandiya’nın üyelik ihtimali karşısında takınılan ikircikli tutum sonucunda gittikçe güçlenmektedir. Beyaz Saray’da Donald Trump’ın bulunduğu süreçte yaşanan krizler ve ABD’nin kendi kurduğu düzene yönelik şüpheli yaklaşımı da iki taraf arasındaki ayrımın derinleşmesine katkıda bulunmuştur. Aynı süreçte yaşanan Türkiye-Rusya yakınlaşması, bu gelişmelerden bağımsız olarak ele alınmamalıdır. İki ülke, başta Libya ve Suriye olmak üzere pek çok kritik konuda aynı tarafta yer almasalar da artan ekonomik işbirliği ve gittikçe derinleşen ticari bağlar zaman içerisinde askeri alana da yayılmış ve Ankara’nın Moskova’dan S-400 hava savunma sistemi satın almasıyla zirveye çıkmıştır. Bu dönemde yaşanan Rus uçağının düşürülmesi ve büyükelçi suikastı gibi krizler dönemlik sarsıntılara yol açmıştır; ancak, özellikle 2016 sonrasında ilişkilerdeki olumlu hava güç kazanmış ve günümüze kadar devam etmiştir. Bu değişim, Türk kamuoyunun bakışına da yansımış ve Rusya’ya dair olumlu görüş bildirenlerin oranı yükseliş gösterirken, Türk halkının hem ABD hem de NATO ile ilgili olumlu görüşü genel bir zayıflama eğilimi içerisine girmiştir. En dikkat çekici olan husus ise kamuoyunda Batı’ya güvenin belirgin biçimde azalmakta olmasıdır.

Bu çerçevede, Türkiye, güvenlik algısını NATO merkezli olarak şekillendirmekten görece uzaklaşarak Batı ittifakı ve Rusya karşısındaki güvenlik stratejisini risk dengeleme yaklaşımı etrafında şekillendirmeye başlamıştır. Ankara’nın, Ukrayna’daki savaşın başındaki “iki taraftan da vazgeçmeme” olarak nitelenebilecek tutumu, bunun en net göstergelerindendir. Ekonomik pragmatizm ile getiri maksimizasyonuna yönelen Türkiye, savaş boyunca Batı yaptırımlarına katılmazken Rusya ile ticari ilişkileri, turizmi de kapsayacak biçimde, olduğu gibi devam ettirmeye çabalamaktadır. Buna karşın, Türkiye diplomatik alanda dolaylı dengeleme yoluna yönelerek Avrupa Konseyi ve BM’deki oylamalarda çekimser kalmış veya Rusya aleyhine oy kullanmıştır. Diğer bir ifadeyle, Türkiye, ittifak üyeleriyle keskin biçimde ayrılmaktan itinayla

kaçınmaktadır. Fakat unutulmamalıdır ki büyük güçler arasındaki ihtilafın yoğunlaşması, hatta doğrudan bir çatışmaya dönüşmesi, uluslararası seviyede belirsizliğin azalmasına ve ikincil aktörler açısından risk dengelemenin uygulanamaz bir hale gelmesine yol açacaktır. Bu durum, bahsedilen aktörlerin bir seçim yapması kaçınılmaz kılacak ve bu tercihe bir bedel eşlik edecektir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin bu süreçte bir katalizör rolü oynaması şaşırtıcı değildir. Güvenlik stratejisini risk dengeleme eksenine oturtmuş durumdaki Türkiye'nin olası bir taraf seçimi zorunluluğunun kendisine getireceği yükü ve yaratacağı sonuçları ihtiyatlı biçimde tartması elzemdir.